УДК 349.42: 339.172

Валерій Станіславський,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри земельного та аграрного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОЇ БІРЖІ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Робота присвячена проблемі діяльності аграрної біржі у забезпеченні продовольчої безпеки держави та населення. Запропоновано наукові напрями вдосконалення правового регулювання у забезпеченні продовольчої безпеки держави та населення.
Ключові слова: *аграрна біржа, біржі, продовольча безпека, дериватив, біржова угода.*

Добробут будь-якої держави залежить від добробуту його населення, який полягає, насамперед, у природному задоволені продовольчих потреб громадянина. Якщо держава спроможна забезпечити своїх громадян продовольством у повному обсязі, то у цієї держави завжди стабільна політична система, яка дає можливість для наступного ефективного економічного розвитку.

Безспірно можна зазначити, що більшість населення понад половину своїх доходів витрачає на продовольство. У структурі споживання багатьох країн продовольство посідає істотне місце. За станом забезпеченості країни продовольчими товарами й за рівнем цін можна судити, як правило, про загальний стан її економіки.

Ринок продовольчих товарів формується за безпосередньої активної участі держави, що впливає як на виробництво, так і на торгівлю цими товарами, оскільки завдання забезпечення населення продовольством виходить далеко за рамки внутрішньої соціально-економічної політики й торкаються зовнішньої політики, включаючи питання безпеки країни.

Практично всі країни здійснюють купівлю-продаж продовольчих товарів на зовнішніх ринках, будучи або імпортерами, або експортерами. Тому виникла необхідність у сучасному регулюванні торгівлі продовольством, складних завдань щодо забезпечення населення країни продовольством, що становить основу продовольчої безпеки держави в цілому. Питаннями продовольчої безпеки першими почали займатися такі українські та російські економісти, як О. І. Виговський [1; 2], В. П. Горьовий [3; 4; 5; 6], І. І. Проданова [7; 8; 9], М. В. Школьников [10], єдина думка яких зводилася до того, що продовольство є важливою групою товарів у торгівлі, а участь держави в секторі торгівлі продовольчими товарами має велику специфіку.

Специфіка державного втручання в торгівлю продовольством, націлене на стабілізацію нестійких товарних ринків і підтримку національних фермерів, пов'язана з комплексом фундаментальних причин економічного, зовнішньополітичного й соціального характеру.

Про важливість продовольчих товарів у торгівлі свідчить не тільки порівняно висока частка їх у загальному обороті, а й те, що багато продуктів харчування — насамперед зернові, молоко й м'ясо — входять до числа життєво необхідних товарів, що складають основу продовольчої безпеки держави.

При цьому існує велика диференціація у забезпеченні населення країни власним продовольством і продовольством узагалі.

Характерними рисами виробництва продовольчих товарів є нерівномірність географічного розміщення, нестабільність і непередбачуваність розвитку внаслідок сильної залежності від природно-кліматичних умов, поширення шкідників і хвороб рослин і тварин, не кажучи вже про зміни в аграрній політиці країн, що є визначними експортерами продовольства.

Забезпечення в достатній кількості та якості продовольством населення є одним із головних факторів у підтримці сприятливої соціальної атмосфери в Україні.

Рівень самозабезпеченості країни основними продуктами харчування давно став загальновизнаним показником її зовнішньополітичної залежності, а, отже, в остаточному підсумку, і національної безпеки.

Аграрний сектор став об'єктом особливої уваги з боку держави, що прагне забезпечити безперебійне постачання населення про-

довольством, захистити внутрішній ринок від небажаної конкуренції іноземних постачальників і підтримувати вітчизняних товаровиробників, субсидіюючи експорт за рахунок участі у різного роду стабілізаційних програмах, а також витрачаючи на ці цілі значні фінансові кошти.

Україна з метою поповнення недостачі продовольчих товарів на внутрішньому ринку, вживаючи заходів з утримання цін від підвищення на вітчизняні продукти харчування, здійснює імпорт цих продовольчих товарів. Однак все це викликає можливості завдання шкоди фермерам й іншим сільськогосподарським товаровиробникам. У свою чергу, для України відкривається можливість, застосовуючи митні тарифи, квоти експорту-імпорту продовольства, освоювати додаткові ринки збуту й забезпечувати джерела постійних валютних надходжень, необхідних для закупівлі товарів, у тому числі виробничого призначення, в яких виникає потреба в інтересах розвитку національної промисловості й підйому економіки в цілому.

Організація торгівлі продовольчими товарами багато в чому визначається їхніми особливостями й, насамперед, тим, що одні товари можуть довго зберігатися, а інші — належать до швидкопсувних (м'ясні, молочні, овочеві) або мають якісь інші індивідуальні властивості. Для багатьох продовольчих товарів, крім того, необхідні спеціальні сховища, особливі транспортні засоби, передпродажне сортування, обробка, упакування тощо, що потребує від постачальників великих капіталовкладень, застосування складної технології.

Традиційними формами торгівлі продовольчими товарами є організовані ринки. У першу чергу, йдеться про товарні біржі й аукціони.

Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. [11] визначає ***аграрний ринок*** як сукупність правовідносин, пов'язаних з укладенням та виконанням цивільно-правових договорів щодо сільськогосподарської продукції.

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.1997 р. № 848 схвалено Концепцію розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції [12], згідно з якою інфраструктура вказаного ринку сільськогосподарської продукції включає: товарні біржі; аукціони худоби (як самостійні заходи або підрозділи бірж); агроторгові доми; допоміжну базу біржового ринку (елеватори, сховища, складські приміщення, транспортні структури тощо); добровільні об'єднання (асоціації, спілки тощо). Кожен із вказаних елементів має свою специфіку, відрізняється завданнями, порядком організації та функціонування. Таким чином, допоміжними елементами інфраструктури аграрного ринку є: транспорт, складське господарство, зв'язок, системи цінового моніторингу, стандартизації, сертифікації, реклами, страхування тощо.

Реалізація живої худоби та птиці на організованому аграрному ринку проводиться відповідно до Положення про організацію та проведення аукціонів живої худоби та птиці, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики від 05.06.2002 р. № 153/44, яке регламентує порядок організації та проведення аукціонів живої худоби (племінної, неплемінної продуктивної) та птиці [13].

Отже, аграрний ринок складається з таких елементів: біржовий ринок сільськогосподарської продукції (у вигляді аграрних бірж); оптові ринки сільськогосподарської продукції у формі юридичної особи та оптово-роздрібні ринки сільськогосподарської продукції (іноді у поєднанні з регіональними аграрно-маркетинговими центрами), які діють на підставі Закону України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» від 25.06.2009 р. [14]; аукціони; фірмові магазини сільськогосподарських підприємств; сільськогосподарські виставки та ярмарки, діяльність яких передбачена постановою Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні» від 22.08.2007 р. № 1065 [15]; агроторгові доми, які діють у формі обслуговуючих кооперативів, діяльність яких передбачена наказом Міністерства аграрної політики України «Про підвищення ефективності функціонування агроторгових домів» від 20.04.2005 р. № 163 [16] та які є допоміжними у наданні невеликим сільськогосподарським підприємствам послуг із реалізації невеликої партії сільськогосподарської продукції тощо.

В Україні проблемами правового регулювання діяльності аграрних бірж, які безпосередньо пов'язані із забезпеченням продовольчої безпеки держави, та нормального функціонування аграрного сектору економіки, займалася Л. О. Панькова [17; 18, 19, 20], яка зазначала, що захист економічних прав національних сільськогосподарських товаровиробників пов'язаний зі збутом сільськогосподарської продукції та виходом її на зовнішній ринок, уникаючи товарообмінних (бартерних)

операцій, та реалізацією продукції за реальними ринковими цінами. Досягненню зазначеної мети сприяло прийняття спеціального Закону України «Про аграрну біржу» [21].

На сьогоднішній момент, аграрний біржовий ринок України як організований аграрний ринок пройшов довгий шлях реалізації, що характеризувався недосконалістю нормативно-правової бази. Створенню аграрного біржового ринку України сприяло прийняття таких нормативно-правових актів, як: закони України «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04.07.2002 р. [22], «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. [23]; постанови Кабінету Міністрів України «Про прискорення організації біржового ринку сільськогосподарської продукції» від 17.11.1995 р. № 916 [24], «Про Концепцію розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції» від 05.08.1997 р. № 848 [25]; Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» від 06.06.2000 р. № 767/2000 [26]; постанова Кабінету Міністрів України «Про активізацію діяльності біржового ринку продукції агропромислового комплексу та необхідних для його матеріально-технічних ресурсів» від 19.10.1999 р. № 1928 [27]; укази Президента України «Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів» від 07.08.2001 р. № 601 [28], «Про заходи щодо прискорення розвитку аграрного ринку» від 08.08.2002 р. № 694/2002 [29], «Про заходи щодо розвитку аграрного ринку» від 30.08.2004 р. № 1021 [30]; постанова Кабінету Міністрів України «Про Аграрний фонд» від 06.07.2005 р. № 543 [31] та інші.

На товарних біржах реалізуються взаємозамінні продовольчі товари масового попиту, що піддаються стандартизації й дозволяють покупцеві заздалегідь орієнтуватися на певні сорти. На біржах здійснюється купівля-продаж декількох десятків продовольчих товарів, а також сировини для їхнього виробництва.

Торгівля продовольством на біржах відбувається за типовими контрактами на фіксовану кількість товару з негайною поставкою або з поставкою протягом обумовленого строку (причому товару, який, можливо, ще перебуває на транспорті або навіть на стадії виробництва), але за ціною, зазначеною в контракті в момент його укладення.

Основними учасниками біржової торгівлі виступають торговельні посередники різних видів: торгові доми, комісіонери, агенти постачальників і покупців товару. Крім того, послугами бірж користуються власники елеваторів і підприємств, що переробляють сільськогосподарську сировину.

Перевагами купівлі-продажу продовольства на товарних біржах є:

— постійно діюче (щоденне) функціонування бірж;

— можливість швидко зробити комерційну операцію з великою партією національного або іноземного товару, тому що він продається й купується без пред'явлення (відбувається передача продавцем покупцеві лише документа на право володіння товаром) і їхня угода відбувається в усній формі, а лише потім оформляється письмово;

— можливість для покупця (із застосуванням форвардних, ф'ючерсних та інших угод) придбати товар з поставкою через певний час (іноді навіть через рік), що гарантує йому безперебійне постачання виробництва сільськогосподарською сировиною або доставку продукту в роздрібну мережу, а також дозволяє заздалегідь скалькулювати витрати й позбутися турбот і більших видатків при зберіганні закупленого товару;

— можливість для продавця забезпечити збут ще не зробленого або доставленого на біржовий склад товару;

— нарешті, можливість для підприємців, що перебувають у віддалених районах і країнах, брати участь у торгівлі за допомогою сучасних засобів зв'язку, включаючи супутниковий зв'язок.

У такий спосіб біржі являють собою унікальне джерело оперативної цінової інформації, яким користуються підприємці.

Крім здійснення комерційних операцій, товарні біржі сприяють розвитку міжнародної торгівлі продовольством шляхом розроблення стандартів і типових контрактів на товари належного їм профілю, займаються експертизою якості останніх, виконують арбітражні функції, збирають і надають підприємцям торгово-економічну інформацію, що міститься в щоденних бюлетенях, періодичних виданнях і довідниках.

Тому обов'язок біржі — постійно дбати про задоволення продавців і покупців, створювати найбільш привабливі умови для оптової торгівлі, обміну товарів, забезпечувати контрагентів необхідною ін-

формацією про рівень попиту і пропозицій в межах країни і за кордоном, про світові і внутрішні ціни, платоспроможність і надійність контрагентів за угодою, а також страхувати себе від несприятливих коливань цін на ринку.

Торгівля на біржах має бути настільки простою та надійною, наскільки це можливо. А оскільки торгівлі притаманні ризики, то одне з головних призначень торгової біржі — звести до мінімуму ризики, пов'язані з продажем товару та одержанням коштів за його реалізацію. Біржа є гарантом виконання контрактів (поставки товару і його оплати за ціною, що склалась на торгах), а за допомогою (ф'ючерсних) контрактів вона може застрахувати виробника від небажаної зміни ціни на його товар, що для виробника сільськогосподарської продукції і продовольства є дуже важливим.

Біржа — це ринок, при якому багато продавців протистоять великій кількості покупців. Така ситуація характеризується економічною теорією як досконала конкуренція (вільна, чиста). Щоб ринок відповідав цьому терміну, необхідно, щоб на ньому був однорідний товар, продавець і покупець не повинні мати один перед одним ніяких переваг, ринок має бути повністю прозорим, тобто всі його суб'єкти мають володіти інформацією про ціни, попит, пропозицію, якість тощо.

Як зазначалося вище, невід'ємним елементом біржового ринку сільськогосподарської продукції є Аграрна біржа, яка створюється та діє на підставі Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Закону України «Про товарну біржу» [32], статей 279—282 Господарського кодексу України [33].

З моменту прийняття Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», який визначив порядок створення та функціонування аграрної біржі, було зазначено, що засновником Аграрної біржі є Кабінет Міністрів України в особі Аграрного фонду, що є державною установою, а інші суб'єкти, які є виключно резидентами можуть бути включені тільки як члени аграрної біржі. У зв'язку з цим створені раніше приватними товариствами на підставі Закону України «Про товарну біржу» товарні біржі, які є аграрними по своїй суті, в зв'язку з таким суперечливим (колізійним) законом виявилися незаконними. Наприклад, Українська аграрна біржа — у зв'язку з тим, що Кабінет Міністрів України в особі Аграрного фонду мав привілейоване становище щодо створення Аграрної біржі та використання назви «Аграрна біржа». На сьогоднішній день, завдяки внесеним змінам до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», засновниками Аграрної біржі можуть бути, крім Кабінету Міністрів України (Аграрного фонду) й інші суб'єкти, які є виключно резидентами України, тобто юридичні або фізичні особи, утворені (зареєстровані) на території України.

У 1995 р. Кабінет Міністрів України з метою подолання комплексу виявлених проблем щодо організації біржового сільськогосподарського ринку та підвищення його ефективності, у постанові «Про прискорення організації біржового сільськогосподарського ринку» від 17.11.1995 р. № 916 [34] визначив, що у складі засновників і членів аграрних бірж повинна бути не менш як половина вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників та представників переробної промисловості. Тим самим прагнули залучити сільськогосподарських товаровиробників безпосередньо до діяльності Аграрної біржі. Однак у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» це положення не знайшло свого відображення.

Відповідно до зазначеного вище Закону, ***аграрна біржа*** — це юридична особа, яка з урахуванням певних особливостей підпадає під регулювання норм закону та надає послуги суб'єктам господарювання з укладення біржових договорів (контрактів) щодо сільськогосподарської продукції, товарних деривативів, базовим активом яких є сільськогосподарська продукція, іпотечних сертифікатів та іпотечних закладних, а також з проведення розрахунково-клірингової діяльності за ними.

Спеціального нормативно-правового акта у формі закону, який визначав би правовий статус аграрної біржі, не існує, тому особливості правового становища Аграрної біржі визначені в ст. 17 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Для проведення розрахунків за укладеними біржовими угодами (договорами) та надання (обліку та виплати) біржових гарантій Аграрна біржа створює розрахунково-кліринговий центр та систему гарантування виконання зареєстрованих нею біржових угод (контрактів).

Як зазначено у «Типових правилах біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією» (далі — Типові правила), що затверджені спільним наказом № 103/44/62

Міністерства сільського господарства і продовольства України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України 03.04.1996 р. [35], під час біржових торгів можуть бути укладені угоди, що пов'язані з:

— негайною (від 1 до 30 днів) взаємною передачею прав та обов'язків щодо реальної сільськогосподарської продукції (спотова угода);

— відстроченою (від 30 до 360 днів) взаємною передачею прав та обов'язків щодо реальної сільськогосподарської продукції (форвардна угода);

— взаємною передачею прав та обов'язків щодо стандартного контракту (ф'ючерсна угода);

— поступкою прав на майбутню передачу чи набуття прав і обов'язків щодо реального товару або стандартного контракту (опціонна угода).

У Податковому кодексі України від 02.12.2010 р. [36] наведено більш повне визначення поняття форвардного, ф'ючерсного та опціонного контракту.

Форвардний контракт — стандартизований строковий контракт у формі цивільно-правового договору, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк передати базовий актив у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується прийняти в установлений строк базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену таким договором, за умовами, визначеними сторонами під час укладення контракту.

Ф'ючерсний контракт (ф'ючерс) — стандартизований строковий контракт, за яким продавець зобов'язується у майбутньому в установлений строк (дата виконання зобов'язань за ф'ючерсним контрактом) передати базовий актив у власність покупця на визначених специфікацією умовах, а покупець зобов'язується прийняти базовий актив і сплатити за нього ціну, визначену сторонами контракту на дату його укладення.

Ф'ючерсний контракт виконується відповідно до його специфікації шляхом постачання базового активу та його оплати коштами або проведення між сторонами контракту грошових розрахунків без постачання базового активу. Виконання зобов'язань за ф'ючерсом забезпечується шляхом створення відповідних умов організатором торгівлі стандартизованими строковими контрактами.

Слід зазначити, що у ф'ючерсному контракті товар ще не створений, а ціни на нього вже існують та зафіксовані, а гарантом при цьому є біржа.

Опціон — цивільно-правовий договір, згідно з яким одна сторона контракту одержує право на придбання (продаж) базового активу, а інша сторона бере на себе безумовне зобов'язання продати (придбати) базовий актив у майбутньому протягом строку дії опціону чи на встановлену дату (дату виконання) за визначеною під час укладання такого контракту ціною базового активу. За умовами опціону покупець виплачує продавцю премію опціону.

Необхідно зауважити, що форвардний контракт, ф'ючерсний контракт та опціон належать до деривативів. ***Дериватив*** — стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати у майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених ним умовах. Стандартна (типова) форма деривативів і порядок їх випуску та обігу встановлюються законодавством.

На жаль, поняття спотової угоди (споту) у Податковому кодексі України не визначено, однак зауважимо, що під ***спотовою угодою*** слід розуміти контракт у формі цивільно-правового договору, за яким продавець зобов'язується негайно у період від 1 до 30 днів, який встановлений в договорі, передати реальну (яка є в наявності) сільськогосподарську продукцію у власність покупця на визначених умовах, а покупець зобов'язується негайно прийняти зазначений товар у цей період і негайно сплатити за нього ціну, визначену таким договором сторонами під час укладення контракту.

Таким чином, на Аграрній біржі відповідно до Господарського кодексу України, Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», Закону України «Про товарну біржу», розроблених та затверджених Правил біржової торгівлі та Статуту Аграрної біржі здійснюються біржові операції щодо:

1) безпосередньо сільськогосподарської продукції (у тому числі для державних потреб);

2) об'єктів державного цінового регулювання, згідно з нормами відповідних законів;

3) операцій з товарними деривативами, тобто базовим активом яких є зазначена сільськогосподарська продукція;

4) операцій з іпотечними сертифікатами (під яким розуміють цінний папір, забезпечений іпотечними активами або іпотеками);

5) операцій з іпотечними закладними (під яким розуміють цінний папір, емітований приватним іпотечним банком або публічною кредитною установою, з метою залучення коштів для подальшого надання іпотечних кредитів, який є борговим зобов'язанням банку перед його держателем);

6) інших товарів, які допущені до реалізації на біржі, в тому числі матеріально-технічні ресурси, які забезпечують сільськогосподарське товаровиробництво.

Біржові операції складаються з укладення біржових угод (контрактів), ведення біржових торгів (аукціонів), розрахунків за ними, розв'язання спорів з цих питань.

Слід зазначити, що ***біржова угода*** — це зафіксоване біржею одночасне прийняття учасниками біржових торгів прав і зобов'язань щодо купівлі-продажу відповідного товару на підставі поданих брокерами заявок, а ***біржовий контракт*** — це договір про виконання біржової угоди, який укладається між учасниками біржових торгів у письмовій формі.

Біржовий угода (контракт) проходить два етапи укладання. Перший — починається з оголошення біржовим маклером, що веде торги, пропозиції продавця і закінчується в момент оголошення ним реєстраційного номера покупця та ціни продажу, одночасно брокери-покупці та брокери-продавці підтверджують підписами на брокерських картках згоду на купівлю та продаж. Другий — письмове оформлення біржового контракту, що підписується брокером-покупцем і брокером-продавцем та уповноваженою особою біржі. Біржовий контракт вступає в дію з моменту його підписання обома брокерами, які представляють інтереси клієнтів та реєстрацією на біржі.

Учасники біржових торгів, що уклали угоди, запрошуються до біржових реєстраторів для оформлення біржових контрактів. Підставою для оформлення біржового контракту є протокол та відомість торгової сесії та оформлені картки брокерів з підписом реєстратора.

Контракт підписується брокерами та реєструється уповноваженими особами Біржі і засвідчується печаткою біржі. Таким чином, біржовий договір (контракт) вважається укладеним з моменту його реєстрації біржею та не підлягає нотаріальному посвідченню, якщо сторони не домовилися про інше.

Особливу роль у забезпечені продовольчої безпеки населення та держави завдяки діяльності Аграрної біржі відіграє Аграрний фонд України, що має спеціальний правовий статус з відповідними правами та обов'язками. Головна роль його у реалізації цінової політики шляхом здійснення аграрних інтервенцій на Аграрній біржі щодо об'єктів державного цінового регулювання, призупинення або зупинення торгів на Аграрній біржі щодо об'єктів державного цінового регулювання, здійснення моніторингу аграрного ринку.

Звичайно, одна із головних функцій діяльності Аграрної біржі є формування ринкової ціни на сільськогосподарську продукцію, однак у виняткових випадках ціни на сільськогосподарську продукцію регулюються економічними методами з боку держави шляхом застосування аграрних інтервенцій, з метою підтримання рівня мінімальних або недопущення перевищення рівня максимальних закупівельних цін для забезпечення продовольчої безпеки населення та держави. Тому рішенням котирувальної комісії Аграрна біржа має право встановлювати граничні рівні коливання цін на товари, що офіційно котируються на біржі, відхилення від яких дає підставу для припинення торгу щодо даного виду товару.

Біржовий аграрний ринок за наявності належного економічного середовища може забезпечити вирішення проблем продовольчої безпеки населення та держави шляхом:

— формування ринкових цін на сільськогосподарську продукцію на основі попиту і пропозиції;

— застосування у виняткових випадках, з метою підтримання рівня мінімальних або недопущення перевищення рівня максимальних закупівельних цін, економічних методів з боку держави завдяки дії аграрних інтервенцій;

— усунення бартерних трансакцій шляхом розширення експорту окремих видів сільськогосподарської продукції і продовольства через біржовий товарний ринок;

— забезпечення формування обсягів сільськогосподарської продукції і продовольства для державних продовольчих потреб.

Таким чином, значення біржової торгівлі (Аграрної біржі) в забезпечені продовольчої безпеки країни полягає насамперед у прозорій реалізації сільськогосподарської продукції безпосередньо виробником її, що забезпечить доступність продовольства для споживача. Цей процес складається з: виробництва, переробки та реалізації. До-

ступність залежить від можливості придбати товар за нормальною розумною ринковою ціною, його якості та кількості, що гарантують біржі завдяки відповідним вимогам, зазначеним у заявках та угодах. Діяльність філіалів аграрних бірж у регіонах забезпечує продовольчу безпеку країни у належній доставці товару, формування доступності для виробника та для споживача, як ринків збуту, так і цін на сільськогосподарську продукцію. Це, в свою чергу, стимулює розвиток агроторгових домів та ярмарків.

ПРИМІТКИ

1. Виговський О. І. Особливості застави товаророзпорядчих цінних паперів / О. І. Виговський // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 2. — С. 34—36.

2. Виговський О. І. Правове регулювання застави цінних паперів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 / О. І. Виговський. — К., 2005. — 14 с.

3. Горьовий В. П. Біржовий ринок сільськогосподарської продукції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : 08.07.02 / В. П. Горьовий. — К., 1999. — 18 с.

4. Горьовий В. П. Забезпечення ефективної діяльності товарних бірж на ринку сільськогосподарської продукції / В. П. Горьовий // Фондовий ринок. — 1999. — № 9. — С. 37—41.

5. Горьовий В. П. Передумови розвитку біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією в Україні / В. П. Горьовий // Фондовий ринок. — 1999. — № 11. — С. 42—46.

6. Горьовий В. П. Товарні біржі на ринку сільськогосподарської продукції в Україні / В. П. Горьовий // Економіка АПК. — 1998. — № 8. — С. 78—82.

7. Проданова І. І. Формування та розвиток інфраструктури аграрного ринку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : 08.00.04 / І. І. Проданова. — Львів, 2008. — 22 с.

8. Проданова І. І. Функціонування аграрного ринку на Прикарпатті : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Україна наукова '2003» / І. І. Проданова. — Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2003. — Т. 17: Економіка підприємства. — С. 8—10.

9. Проданова І. І. Функціонування бірж Івано-Франківської області : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. «Наука і освіта '2004». — Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. — Т. 9: Фінансові відносини. — С. 56—57.

10. Школьников М. В. Регулирование международной торговли продовольствием на современном этапе : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : 08.00.14 / М. В. Школьников. — М., 2003. — 24 с.

11. Закон України від 24.06.2004 р. «Про державну підтримку сільського господарства України» // Офіційний вісник України. — 2004. — № 30. — Ст. 1987.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.1997 р. «Про Концепцію розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=367068.

13. Наказ Міністерства аграрної політики України, Української академії аграрних наук від 05.06.2002 р. «Про затвердження Положення про організацію та проведення аукціонів живої худоби та птиці» // Офіційний вісник України. — 2002. — № 33. — Ст. 1547.

14. Закон України від 25.06.2009 р. «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» // Офіційний вісник України. — 2009. — № 58. — Ст. 2024.

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 р. «Про вдосконалення виставково-ярмаркової діяльності в Україні» // Офіційний вісник України. — 2007. — № 65. — Ст. 2517.

16. Наказ Міністерства аграрної політики України «Про підвищення ефективності функціонування агроторгових домів» від 20.04.2005 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=185131.

17. Панькова Л. О. Аграрні біржі: історико-правовий аспект / Л. О. Панькова // Держава і право. — 2002. — Вип. 17. — С. 323—328.

18. Панькова Л. О. Правове становище аграрних бірж у контексті аграрного права України / Л. О. Панькова // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 6. — С. 18—21.

19. Панькова Л. О. Правові аспекти діяльності агроторгових домів як складової біржового ринку України / Л. О. Панькова // Юридична Україна. — 2004. — № 8. — С. 61—65.

20. Панькова Л. О. Роль аграрних бірж у забезпеченні продовольчої безпеки людини : Круглий стіл, присвячений Всесвітньому дню прав людини «Права людини в Україні: проблеми і перспективи» / Л. О. Панькова. — К. : НАУ, 2003. — Ч. II. — С. 13—15.

21. Панькова Л. О. Правове регулювання діяльності аграрних бірж в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.06 / Л. О. Панькова. — К., 2005. — 21 с.

22. Закон України від 04.07.2002 р. «Про зерно та ринок зерна в Україні» // Офіційний вісник України. — 2002. — № 31. — Ст. 1446.

23. Закон України від 24.06.2004 р. «Про державну підтримку сільського господарства України» // Офіційний вісник України. — 2004. — № 30. — Ст. 1987.

24. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1995 р. «Про прискорення організації біржового ринку сільськогосподарської продукції» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/916-95-%D0%BF.

25. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.1997 р. «Про Концепцію розвитку біржового ринку сільськогосподарської продукції» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=367068.

26. Указ Президента України від 06.06.2000 р. «Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку» // Офіційний вісник України. — 2000. — № 23. — Ст. 931.

27. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.10.1999 р. «Про активізацію діяльності біржового ринку продукції агропромислового комплексу та необхідних для його матеріально-технічних ресурсів» // Офіційний вісник України. — 1999. — № 42. — Ст. 154.

28. Указ Президента України від 07.08.2001 р. «Про заходи щодо розвитку продовольчого ринку та сприяння експорту сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів» // Урядовий кур'єр. — 2001. — № 145.

29. Указ Президента України від 08.08.2002 р. «Про заходи щодо прискорення розвитку аграрного ринку» // Офіційний вісник України. — 2002. — № 32. — Ст. 1507.

30. Указ Президента України від 30.08.2004 р. «Про заходи щодо розвитку аграрного ринку» // Урядовий кур'єр. — 2004. — № 165.

31. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.07.2005 р. «Про Аграрний фонд» // Офіційний вісник України. — 2005. — № 27. — Ст. 1574.

32. Закон України від 10.12.1991 р. «Про товарну біржу» // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 10. — Ст. 139.

33. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, № 19—20, № 21—22. — Ст. 144.

34. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.1995 р. «Про прискорення організації біржового ринку сільськогосподарської продукції» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/916-95-%D0%BF.

35. Наказ Міністерства сільського господарства і продовольства України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 03.04.1996 р. «Про затвердження Типових правил біржової торгівлі сільськогосподарською продукцією» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0184-96/card6#Public.

36. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Офіційний вісник України. — 2010. — № 92. — Ст. 3248.

Станиславский Валерий. Правовое регулирование деятельности аграрной биржи по обеспечению продовольственной безопасности.
Работа посвящена проблеме деятельности аграрной биржи в обеспечении продовольственной безопасности государства и населения.
Ключевые слова: *аграрная биржа, биржи, продовольственная безопасность, дериватив, биржевая сделка.*

Stanislavsky Valery. Legal regulation of activity of agrarian exchange in providing of food safety.
Devoted to the problem of activity of agrarian exchange in providing of food safety of the state and population.
Key words: *agrarian exchange, exchanges, food safety, derivates, exchange transaction.*